

Elevers og studenters valg av fremmedspråk¹ i Vestland

Nasjonalt senter for engelsk og fremmedspråk i opplæringen - Notat 02/2025

I dette notatet beskriver vi elevers og studenters valg av fremmedspråk i Vestland. Formålet med notatet er å sammenlikne situasjonen i Vestland med resten av landet. Dette gjør vi i et femårsperspektiv. Tallene viser at spansk er det dominerende fremmedspråket i Vestland, mens fransk og tysk er i ferd med å tape terreng i fylket. De videregående skolene og UH-institusjonene i Bergen har en samlet språkportefølje som er unik. Elever og studenter kan, avhengig av skolen eller utdanningsinstitusjonen de går på, få undervisning i arabisk, fransk, italiensk, japansk, kinesisk, klassiske språk, russisk, spansk, tysk og tegnspråk.

Ungdomsskolen

Elever kan velge et fremmedspråk i tillegg til engelsk når de begynner på ungdomsskolen. Skoler skal også tilby alternativ til fremmedspråk. Spansk er det største fremmedspråket på landsbasis. Arbeidslivsfag er det mest populære alternativet. Når vi sammenlikner skoleåret 2024-25 med 2020-21 ser vi at andelen elever med fransk og tysk har gått ned, samtidig som spansk har gått noe opp – se Tabell 1 nedenfor. I sum taper fremmedspråkene elever mot alternativene. Andre fremmedspråk enn fransk, spansk eller tysk er nærmest fraværende.

Situasjonen i Vestland skiller seg ved første blick ikke mye fra resten av landet, men det er verdt å legge merke til a) at det er færre elever som har fransk, spansk og tysk og b) at andelen elever som har fremmedspråk synker raskere enn i resten av landet. Bare to av tre elever i fylket har fremmedspråk på 8. trinn. Både fransk og tysk har hatt en nedgang siden 2020-21, samtidig som spansk står på stedet hvil.

Elevenes fagvalg på 8. trinn	Hele landet		Vestland fylke	
	2020-21	2024-25	2020-21	2024-25
Fransk	12,5 %	10,3 %	10,6 %	9,2 %
Spansk	37,5 %	38,8 %	36,6 %	36,8 %
Tysk	24,2 %	22,9 %	24,2 %	21,0 %
Andre språk	0,4 %	0,2 %	0,4 %	-
Fremmedspråk	74,5 %	71,3 %	71,9 %	67,0 %

Tabell 1. Andelen elever med fremmedspråk på 8. trinn i 2020-21 og 2024-25 på landsbasis og i Vestland fylke. Kilde: gsi.udir.no.²

Det er store forskjeller innad i fylket, og det er Bergen som drar opp snittet. Her har fire av fem elever fremmedspråk. En mulig forklaring for dette er at ungdomsskolene i Bergen er

¹ Fremmedspråk omfatter i en norsk utdanningskontekst i prinsippet alle språk bortsett fra norsk, dansk, svensk og engelsk. Dette notatet omhandler bare fremmedspråk.

² Prosentandelene er beregnet med utgangspunkt i totalt antall elever på 8. trinn som har undervisning i fremmedspråk, språklig fordypning, matematikk fordypning og arbeidslivsfag.

relativt store og derfor har mulighet til å tilby to eller tre fremmedspråk. Skoler som tilbyr flere språk, har normalt også flere elever som velger fremmedspråk. Tilbud skaper med andre ord etterspørsel. Fremmedspråkene gjør det også bra på en rekke private ungdomsskoler. Hele 35 av 43 kommuner ligger likevel på eller under fylkessnittet på 67 %. Det gjelder også for forholdsvis store kommuner som Øygarden (59 %), Sunnfjord (50 %) og Kinn (47 %). Det er påfallende at over halvparten av franskelevne går på skoler i Bergen. Fransk undervises bare i 12 kommuner i Vestland, og det betyr at mange elever ikke har mulighet til å lære fransk. I de fleste kommunene er andelen elever som har fremmedspråk i år lavere enn for fem år siden. Unntakene er gjerne små kommuner hvor små endringer i absolutte elevtall kan gi forholdsvis store prosentvise utslag.

Videregående opplæring

Alle elever som går på studieforberedende studieprogram i videregående opplæring har fremmedspråk som fellesfag. Elever som går på yrkesfaglige program, har derimot ikke fremmedspråk. Som Tabell 2 viser smitter trenden fra ungdomskolen over på videregående skole. Fransk og tysk taper terreng, samtidig som spansk vokser. Trenden er tydeligere i Vestland enn på landsbasis. Det er flere videregående elever i Vestland som lærer spansk enn ellers i landet, mens andelen elever med fransk og tysk er lavere enn ellers i landet. Samtidig er det flere elever som får undervisning i andre fremmedspråk. Konkret dreier det seg om italiensk, kinesisk og tegnspråk, som undervises på enkelte skoler i Bergen.

Elevenes valg av fremmedspråk i vgs. (fellesfag)	Hele landet		Vestland fylke	
	2020-21	2024-25	2020-21	2024-25
Fransk	13,2 %	12,2 %	12,0 %	11,1 %
Spansk	43,5 %	48,3 %	49,9 %	53,9 %
Tysk	41,9 %	37,5 %	34,5 %	30,2 %
Andre språk	1,5 %	2,0 %	3,6 %	4,9 %
Fremmedspråk	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 2. Elevenes valg av fremmedspråk (fellesfag) i videregående opplæring 2020-21 og 2024-25 på landsbasis og i Vestland fylke. Kilde: udir.no.

Videregående skoler kan også tilby fremmedspråk som programfag. Antall skoler som har fremmedspråk som fysisk programfag på egen skole er begrenset, men i Vestland tilbys en rekke programfag innen fremmedspråk også gjennom nettskolen.³ I alt er det ca. 125 Vg3-elever som har fransk, spansk eller tysk på nivå III, som er det høyeste nivået faget undervises på i skolen. Dette tallet er høyere enn for fem år siden. Både spansk og tysk har økt, mens fransk har gått ned. Likevel er fransk både i Vestland og på landsbasis større enn tysk som programfag, noe som er påfallende da tysk er klart større som fellesfag. En mulig forklaring på dette er at de fleste franskelevne i videregående skole har hatt fransk siden ungdomsskolen, mens spansk og tysk ofte fungerer som fellesfag for elever som ikke hadde fremmedspråk på ungdomstrinnet.⁴

³ <https://www.nettskulen.vgs.no/>

⁴ Ca. 85 % av franskelevne i videregående skole i Vestland har hatt faget i ungdomsskolen og har undervisning på nivå II. Tilsvarende tall for spansk og tysk er ca. 73 %.

Det er dessuten registrert ca. 125 programfagelever med italiensk, japansk, kinesisk, russisk og tegnspråk i Vestland. Disse elevene har faget enten som privatist, som nettskoleelev eller som fysisk elev på en skole i Bergen.

Høyere utdanning

Universitetet i Bergen har i tillegg til engelsk ulike studier i «skolespråkene» fransk, spansk og tysk. Disse språkene inngår som fag 1 eller 2 i universitetets lektorprogram. I tillegg til disse språkene tilbyr universitetet arabisk, italiensk, japansk, kinesisk, klassiske språk, det vil si gresk og latin, og russisk. UiB er dermed en av utdanningsinstitusjonene i Norge med størst språkportefølje. Høgskolen på Vestlandet har en tegnspråk- og tolkeutdanning i Bergen. HVL har dessuten en avtale med Høgskolen i Østfold som gjør det mulig for GLU-studenter på 5.-10. trinn å velge skolefagene fransk, spansk eller tysk. Norges Handelshøyskole tilbyr sine studenter emne i fransk, spansk, tysk og japansk.

Det er ikke mulig å komme med presise utsagn om (utviklingen i) antallet språkstudenter i høyere utdanning basert på offentlig tilgjengelig statistikk, men tall fra Samordna opptak⁵ som viser søkerens førstevalg, tyder på at interessen for fremmedspråkstudier er lavere nå enn for fem år siden. Dette gjelder både for UiBs portefølje og for tegnspråkstudier ved HVL. Det er iøynefallende at det er større interesse for å studere fransk (44 førsteprioritetssøkere), japansk (57) eller tegnspråk (25) enn tysk (21), som tross alt er et godt etablert språkfag i skolen og et språk som bygger på en lang historie i hansabyen Bergen.

Avslutning

Elever og studenter i Vestland, særlig i Bergen, kan velge mellom en rekke ulike fremmedspråk. Likevel taper en rekke fremmedspråk terreng. Det er to faktorer som kan forsterke den negative utviklingen i tiden fremover. HK-dir spår at det blir vanskelig for skoleeiere å få tak i godt kvalifiserte fremmedspråklærere.⁶ Samtidig har budsjettene i utdanningssektoren blitt strammere. Begge faktorene gjør det vanskeligere for skoler og UH-institusjoner å opprettholde et bredt tilbud i en tid hvor elev- og studenttallene går ned. Det blir derfor viktig å følge med på utviklingen og å analysere faktorene som kan forklare hvorfor noen språkfag gjør det bra, mens andre sliter i motvind.

Halden, februar 2025

Gerard Doetjes, senterleder

⁵ <https://www.samordnaopptak.no/info/om/sokertall/>

⁶ Direktorat for høyere utdanning og kompetanse (2024). *Får skolene den fagkompetansen de trenger? En kartlegging av de skolerettede lærerutdanningene.*